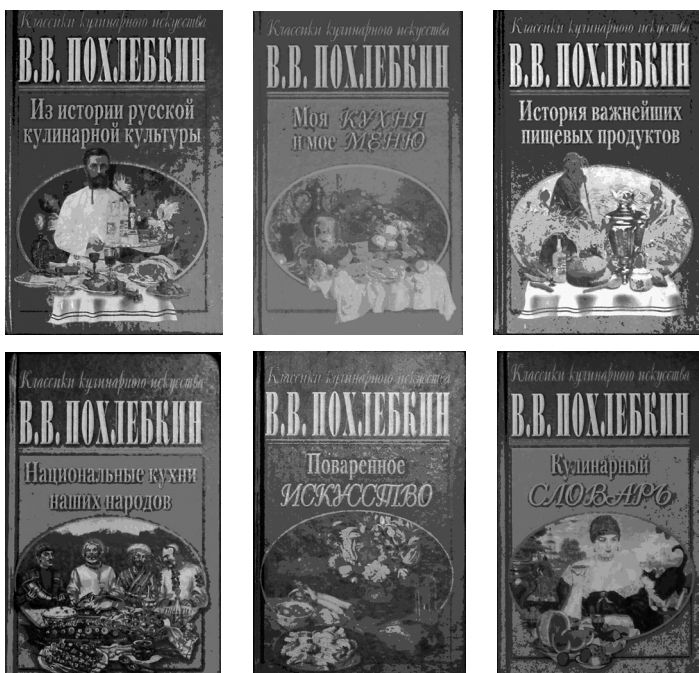

Човек који је открио историју руске кухиње. Почети друштвене историје у Совјетском Савезу.

В.В. Похлебкин, Из истории русской кулинарной культуры, Москва, 2007

В.В. Похлебкин, Моя кухня. Мое меню, Москва, 2007

В.В. Похлебкин, История важнейших пищевых продуктов, Москва, 2007

В.В. Похлебкин, Национальные кухни наших народов, Москва, 2007

В.В. Похлебкин, Поваренное искусство, Москва, 2007

В.В. Похлебкин, Кулинарный словарь, Москва, 2007

Путеви историчара у друштвену историју могу да буду различити. Неки иду преко научних интереса, неки полазе од научне школе. Међутим има и таквих људи које у друштвену историју одводи сам живот.

Идуће године у Русији ће бити обележено десет година од смрти Вилиама Похљопкина, човека који је открио за савремену генерацију Руса историју руске кухиње. Младић рођен у породици доследних руских револуционара далеке 1923. године добио је необично за савремено уво име Вил (по почетним словима имена Владимир, Иљич, Лењин), које се касније претворило у енглеску форму Вилиам. По завршетку Другог светског рата, који је Похљопкин провео у редовима специјалаца, младић је уписао Московску дипломатску академију (МГИМО), коју је завршио 1949. године. Похљопкин је већ припремио велики рад о југословенској историји, који је хтео да брани као постдипломску тезу, али је услед резолуције ИБ и размимоилажења Стаљина и Тита морао да промени тему и завршио је постдипломске студије на Историјском институту Академије Наука СССР-а из Историје Норвешке. Оснивао је у Тарту (Естонија) часопис *Скандинавски зборник* који је уређивао до 1961. Његов пут је лежао далеко од путева његових вршњака који су после Дипломатске академије радили у совјетској влади на престижним положајима. Похљопкин је био признат као научник и бавио се скандинавском историјом. Радио је као наставник историје Скандинавије на МГИМО у периоду 1957–1967, држао је предавања на историјском и филолошком факултету Московског државног универзитета *Ломоносов*. Услед доследног одбијања да ради у оквирима идеолошких граница историјске науке Похљопкин се нашао ван оквира академске науке и био је приморан да тражи зараду „ван академске науке“.

Услед тога 1968. досине појавила се Похљопкинова књига о историји руског чаја¹, која је и поред огромног тиража била објављена још једном следеће 1969. године. Књига је постала популарно издање целокупне руске читалачке јавности, али и омиљена књига совјетских дисидената. Посљедњу појаву релативно је тешко објаснити – да ли је то било услед тога што ова историјска књига није имала ни један цитат класика марксизма и лењинизма, да ли због тога што су се дисидентске седнице „на кухињама“ традиционално називале чајанкама, да ли због тога што је у океану совјетске историјске науке ова књига била прва читајући коју је појединац могао да заборави на класну борбу, политику и политичку актуелност. Због одбијања да се приклони захтевима ортодоксне марксистичке историографије Похљопкин се нашао буквално екскомунициран из научног система, није могао да ради као научник или наставник и нашао се на прагу смрти од глади.

Истраживач је пронашао спас у писању рубрике о историји кулинарства у московским дневним новинама *Недеља* где је историчар радио 1972–1987. Касније је Похљопкин на основу ових текстова написао *Кулинарски речник*². Позналац међународних односа, хералдике, полиглота и врсни скандинави-

¹ В.В. Похлебкин, *Чай: Его типы, свойства, употребление*, Москва, 1968.

² В.В. Похлебкин, *Кулинарный словарь*, Москва, 2002.

ста одједном је открио себе као правог песника историје кулинарства. Исечци чланака Похљопкина су су чували у кућама, а његови чланци преписивали. Он је открио Русима и другим народима совјетске државе непознати свет историје руске, украјинске, средњоазијске и кавкаске кухиње. Његови стручни, а у исто време разумљиви радови о историји чаја, кваса, каша и других јела су били толико интересантни да су претплатници плаћали претплату само због његових чланака. Следећа књига о историји зачина³ и о њиховом утицају на историју такође се претворила у „бестселер“ и одмах је нестала са полица књижара.

Ситуација се преломила 1977. када је социјалистичка Пољска у којој су сазревале неке нове идеје и тежње одједном одлучила да докаже свом „старијем брату“ да „водка“ није руска, већ пољска робна марка и не би смела да се користи без дозволе пољског произвођача. На почетку у СССР-у ову идеју пољских произвођача нису схватили озбиљно, али касније, када је Пољска ипак успела да одбрани свој став на међународном тржишту, ствар је постала озбиљна. Министар за спољну трговину СССР-а Николај Патоличев се обратио академским институтима, али пошто је академска историјска наука углавном била оријентисана на политичку историју резултат њиховог рада је био незадовољавајући. Министарство је било приморано да се обрати усамљеном историчару кулинарује Виљаму Похљопкину и стави му на располагање сву снагу архивских капацитета СССР-а. На основу студија у Централној државној архиви старих аката (ЦГАДА), Историјском музеју и другим институцијама Похљопкин је 1979. написао рукопис на 300 страница у којем је „одбранио“ руско порекло водке. Резултат његових студија је био тај да је не само доказао „руско порекло вотке“ већ је пронашао да се и сама пољска вотка почела производити пре тог датума који су патентирали пољски произвођачи. Занимљиво је да је ова књига добила ознаку „Службено“ и није се појавила све до 1991. године, када су је извукли из архиве државног извозника водке – „Сојузплодимпорта“⁴.

Похљопкин је доказао своје право на место у систему и њему су дозволили рад у архивима. Зато се на свет појавио историјат кухиња и куварских традиција народа СССР-а, који је имао ослонац на традицији узајамног културног простора из доба царске Русије. Ова књига је била врхунац његових достигнућа и дефенитивно уврстила његово име у низ светски познатих научника⁵.

Тек након пада совјетског система Похљопкин је објавио више својих књига написаних за време док су његови радови били под забраном објављивања. Његове „ванкулинарске“ историјске радове такође нису објављивали све

³ В.В. Похлебкин, *Все о пряностях*, Москва, 1974.

⁴ В.В. Похлебкин, *История водки*, Москва, 1991.

⁵ В.В. Похлебкин, *Национальные кухни наших народов*, Москва, 1978.

до краја СССР-а⁶. Од тада све до своје смрти Похљопкин је успео на напише још неколико књига из политичке историје. Међутим, у оквиру историје друштвеног живота се истиче само једна – која се бави историјом руске трпезе у класичној руској књижевности⁷. На основу бројних руских књижевних дела (Д. Фонвизин, И. Крилов, М. Загоскин, А. Грибоедов, А. Пушкин, В. Белински, М. Љермонтов, Н. Гогољ, И. Тургенев, Л. Меј, А. Толстој, А. Сухово-Кобилин, А. Островски, Л. Толстој, С. Најђонов, А. Чехов) аутор је сагледао историју развоја руске кухиње и кроз њу историју развоја руског менталитета.

Укупан тираж објављених дела Похљопкина је премашио милион примерака, а његови радови су преведени на енглески, немачки, пољски, француски и друге европске језике. И после његове смрти његова сабрана дела о историји источноевропских кухиња, о историји посебних прехранбених производа се редовно објављују и продају у Русији и бившим републикама СССР-а.

⁶ В.В. Похлебкин, *Словарь международной символики и эмблематики*, Москва 1989; В.В. Похлебкин, *Внешняя политика Руси, России и СССР за 1000 лет в именах, датах и фактах*, Москва, 1989.

⁷ В.В. Похлебкин, *Кушать подано!*, Москва, 1993.